

PROTOKÓŁ
Nr 18
z obrad Prezydium Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego w Poznaniu
12 marca 2020 roku

Miejsce obrad	Sala obrad nr 823 (8 piętro) w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu przy al. Niepodległości 34
Uczestnicy spotkania	Członkowie Prezydium Rady – przedstawiciele związków pracowników, przedstawiciele związków pracodawców, strona samorządowa
Organizatorzy	Marszałek Województwa Wielkopolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu
Załączniki	Lista obecności: członków Prezydium

Otwarcie posiedzenia

12 marca 2020 roku odbyło się XVIII posiedzenie Prezydium Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego w Poznaniu. Otwarcia w dokonał Przewodniczący Pan Marek Woźniak Marszałek Województwa Wielkopolskiego, który powitał uczestników spotkania – członków Prezydium.

- **Pan Przewodniczący** rozpoczął od przedstawienia programu posiedzenia Prezydium. Poinformował, iż zmiana tematu wywołana została pismem Pana Andrzeja Malinowskiego Przewodniczącego Rady Dialogu Społecznego oraz Pana Michała Kurtyki Ministra Klimatu, w którym zawarta została prośba o zorganizowanie przez wojewódzkie rady dialogu społecznego debaty poświęconej realizacji w praktyce neutralności klimatycznej w regionie. Efektem dyskusji powinny być wypracowane propozycje czy rekomendacje zawierające odniesienia do zawartych w piśmie pytań, co w konsekwencji pozwoli zorganizować specjalne posiedzenie Rady Dialogu Społecznego, podczas którego zostaną przyjęte konkretne propozycje dla rządu. Pan Marszałek powiedział, iż w reakcji na przytoczone pismo, uznał temat za priorytetowy, zaś debatę dotyczącą szkolnictwa zawodowego i rynku pracy zaproponował przenieść na późniejszy termin.
- **Pani Małgorzata Knapczyk** – Zastępca Dyrektora Departamentu Środowiska UMWW – poinformowała, iż jednym z aspektów mających wpływ na realizację polityki neutralności klimatycznej jest handel uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. Zgodnie z art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 12 czerwca 2015 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych Marszałek Województwa Wielkopolskiego jako organ właściwy do wydania pozwolenia zintegrowanego albo pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, stosownie do przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska; zatwierdza plan monitorowania wielkości emisji w drodze decyzji wydania zezwolenia na emisję gazów cieplarnianych z instalacji. W systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych na terenie Województwa Wielkopolskiego obecnie funkcjonuje 12 instalacji z sektora energetycznego, hutniczego, szklarskiego, papierniczego, produkcyjnego. Największą emisję do powietrza gazów cieplarnianych powoduje sektor energetyczny w skład którego wchodzi Zespół Elektrowni Pątnów Adamów Konin S.A., Pątnów II w których głównym nośnikiem energii jest węgiel brunatny, Veolia Energia Poznań S.A. w której głównym nośnikiem energii jest węgiel kamienny. Dla ww. instalacji wymagane jest także uzyskanie pozwoleń zintegrowanych łączących zakres korzystania z wszystkich komponentów środowiska. W toku procedowania takich pozwoleń lub ich zmian zdarzają się przypadki uczestniczenia na prawach strony organizacji ekologicznych i fundacji takich jak np. Fundacja Greenpeace Polska czy Fundacja Frank Bold. Nadmienić należy, iż grupa Zespołu Elektrowni Pątnów Adamów – Konin S.A., której aktywa wytwórcze obejmują również Elektrownię Pątnów II wyraziła chęć czynnego włączenia się w proces transformacji energetycznej regionu. Grupa ta działa we współpracy z Agencją Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie oraz Pełnomocnikiem Zarządu Województwa Wielkopolskiego ds. Restrukturyzacji Wielkopolski Wschodniej. Zaangażowanie ZE PAK S.A. odzwierciedla się poprzez przystąpienie do platformy Regionów Górniczych w Procesie Transformacji, powołanej przez Komisję Europejską, a także w zgłaszanych do Komisji

Europejskiej projektów dotyczących wdrażania nowych zielonych technologii w sektorze energetycznym oraz w zastosowaniach przemysłowych. Ponadto ZE PAK S.A jest Sygnatariuszem na rzecz sprawiedliwej transformacji energetycznej wschodniej Wielkopolski z dnia 3 kwietnia 2019 r. oraz pracuje przy tworzeniu strategii dla regionu. Uzyskanie neutralności klimatycznej wymaga ciągłych działań edukacyjnych mających na celu podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. Konieczne jest promowanie pozytywnych zachowań w zakresie ochrony powietrza i przyrody, jak i zwracanie uwagi na zagrożenia dla tych wspólnych dóbr występujących w otaczającym nas świecie. W celu realizacji tych zadań niezbędne jest zwiększenie środków finansowych przeznaczanych na edukację ekologiczną.

- **Pan Przewodniczący** zauważył, że oprócz ściśle administracyjnych działań wynikających z ustawowych obowiązków i kompetencji, o których mówiła Pani Dyrektor, samorząd prowadzi również inne działania w tym zakresie związane z rozwojem regionalnym czy gospodarką.
- **Pan Jakub Jackowski** – Zastępca Dyrektora Departamentu Gospodarki UMWW – powiedział, iż gospodarka niskoemisyjna lub gospodarka bezemisyjna to gospodarka oparta na źródłach energii o niskiej emisji dwutlenku węgla, która w związku z tym ma minimalną emisję gazów cieplarnianych do biosfery. Emisje gazów cieplarnianych spowodowane działalnością ludzką są dominującą przyczyną obserwowanego od połowy XX wieku globalnego ocieplenia. Dalsza emisja CO₂ może powodować długotrwałe zmiany na całym świecie, zwiększając prawdopodobieństwo poważnych i nieodwracalnych skutków dla ludzi i ekosystemów. Przejście na gospodarkę niskoemisyjną w skali globalnej może przynieść znaczne korzyści zarówno dla krajów rozwiniętych, jak i rozwijających się. Wiele państw na całym świecie projektuje i wdraża strategie rozwoju niskoemisyjnego (LEDS). Strategie te mają na celu osiągnięcie celów rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego przy jednoczesnym ograniczeniu długoterminowych emisji gazów cieplarnianych i zwiększeniu odporności na skutki zmian klimatu. Dlatego kraje i regiony, które są świadome i rozumieją konieczność zmian w prowadzonej przez nie polityce, proponują globalnie wdrożenie gospodarki niskoemisyjnej (lub neutralnej emisyjnie) jako sposobu na uniknięcie katastrofalnych zmian klimatu, a w konsekwencji osiągnięcie bardziej zaawansowanej gospodarki bezemisyjnej.

Przy założeniu tworzenia w skali globalnej strategii rozwoju niskoemisyjnego na poziomie krajowym, a także regionalnym, będzie możliwe bardziej realne myślenie o osiągnięciu celów neutralności klimatycznej w roku 2050. Międzynarodowa Agencja Energii (MAE) szacuje, że aby osiągnąć cel 2°C z porozumienia paryskiego do 2050 r., poziom emisji CO₂ w UE musi spaść ponad 4 krotnie. Według MAE przewidywany rozwój technologii może pozwolić na ograniczenie emisji CO₂ prawie o połowę, pozostawiając znaczną lukę pomiędzy przewidywanym, a potrzebnym poziomem redukcji emisji. Zdaniem organizacji Fuel Cells and Hydrogen Joint Undertaking, przedstawiającej jedne z najbardziej ambitnych prognoz dotyczących popularyzacji wodoru, zwiększenie jego zastosowania może pozwolić na zmniejszenie tej luki o ponad 50%. Strategia neutralności klimatycznej UE zakłada różne scenariusze transformacji niskoemisyjnej ze szczególnym naciskiem na przyspieszoną efektywność energetyczną, zaawansowane urządzenia, odzyskiwanie ciepła w sektorze przemysłowym i inteligentny transport oraz odnawialne źródła energii w systemach zasilania.

W każdym z tych obszarów wodór odgrywa bardzo ważną rolę. Termin "gospodarka wodorowa" odnosi się do wizji wykorzystania wodoru jako niskoemisyjnego źródła energii - zastępując na przykład benzynę, jako paliwo transportowe lub gaz ziemny, jako paliwo do ogrzewania. Wodór jest atrakcyjny, ponieważ niezależnie od tego, czy jest spalany w celu wytworzenia ciepła, czy też reaguje z powietrzem w ogniwie paliwowym w celu wytworzenia energii elektrycznej, jedynym produktem ubocznym jest woda. Wytwarzanie energii elektrycznej w ogniwie paliwowym nie emituje CO₂. Gospodarka wodorowa to wykorzystanie wodoru, jako paliwa niskoemisyjnego, w szczególności do ogrzewania, napędzania pojazdów, sezonowego magazynowania energii i transportu energii na duże odległości. Gospodarka wodorowa to część przyszłej gospodarki niskoemisyjnej, wycofującej stopniowo paliwa kopalne i ograniczającej globalne ocieplenie. Obecnie wodór wykorzystywany jest głównie jako surowiec przemysłowy, do produkcji amoniaku, metanolu i rafinacji ropy naftowej. Jednakże liczba krajów posiadających politykę, która bezpośrednio wspiera inwestycje w technologie wodorowe stale się zwiększa, wraz z liczbą sektorów, do których się one odnoszą. Do połowy 2019 r. całkowita liczba celów i zachęt politycznych stosowanych na całym świecie skierowanych na bezpośrednie wsparcie wodoru wyniosła około 50 (najliczniejsze w sektorze transportowym). Wśród Grupy Dwudziestu (G20) i Unii Europejskiej, 11 krajów posiada taką politykę, a 9 posiada krajowe mapy drogowe dotyczące energii wodorowej. Tylko w minionym roku wiele rządów ogłosiło swoje plany związane z wodorem (Australia, Austria, Belgia, Brazylia, Chiny, Unia Europejska, Francja, Niemcy, Indie, Włochy, Japonia, Korea Płd. Holandia, Nowa Zelandia, Norwegia, Arabia Saudyjska, RPA, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone).

W ciągu ostatnich kilku lat, globalne wydatki na energię wodorową badania, rozwój i demonstracje (B+R+D) prowadzone przez rządy krajowe wciąż wzrastają. Wodór nigdy nie cieszył się tak dużym międzynarodowym i międzysektorowym zainteresowaniem, nawet w obliczu imponującego postępu, jaki dokonał się w ostatnim czasie w dziedzinie innych niskoemisyjnych technologii energetycznych, takich jak baterie i akumulatory oraz odnawialne źródła energii. Ponieważ koszty technologii spadły, a ambicje związane z przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym, zanieczyszczeniu powietrza oraz z ochroną środowiska znacznie wzrosły, zrozumienie potencjalnej roli wodoru jako elastycznego uzupełnienia dla "zwykłej" energii elektrycznej uległo znacznej poprawie. Podczas gdy poziom inwestycji pozostaje nadal niewystarczający, w porównaniu do skali systemu energetycznego, a wyzwania związane z jego wdrożeniem są znaczne, to jednak obecny poziom zainteresowania wodorem otwiera możliwości działania dla sektora prywatnego.

Jeżeli wielkopolską transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej oprze się również o wodór, aby przenieść jego użycie na dużą skalę zdaniem Międzynarodowej Agencji Energetycznej koniecznie trzeba wziąć pod uwagę działania w 6 kluczowych obszarach:

1. Ustanowienie roli wodoru w długoterminowych strategiach energetycznych. Krajowe, regionalne i miejskie rządy i samorządy mają siłę sprawczą kierować przyszłym zapotrzebowaniem i oczekiwaniami. Przedsiębiorstwa powinny mieć również jasne, długoterminowe cele. Kluczowe sektory to rafinacja, chemikalia, hutnictwo żelaza i stali, transport towarowy i transport na duże odległości, transport publiczny i osobowy, budynki, wytwarzanie i magazynowanie energii elektrycznej.

2. Stymulowanie popytu komercyjnego na czysty wodór. Technologie czystego wodoru są już dostępne, ale wyzwaniem pozostają nadal koszty. Niezbędne są strategie polityczne, które stworzą zrównoważony rynek dla czystego wodoru, zwłaszcza w celu zmniejszenia emisji przy produkcji wodoru pochodzącego z paliw kopalnych, tak aby wesprzeć inwestycje dostawców, dystrybutorów i użytkowników końcowych. Poprzez rozbudowę łańcuchów dostaw, inwestycje te mogą przyczynić się do obniżenia kosztów, zarówno w przypadku niskoemisyjnej energii elektrycznej, jak i paliw kopalnych przy pomocy technologii wychwytywania i przechowywania dwutlenku węgla (CCS).

3. Przeciwdziałanie ryzyku inwestycyjnemu ponoszonemu przez pierwszych uczestników rynku. Nowe zastosowania wodoru, jak również projekty z wytwarzaniem i infrastrukturą czystego wodoru, znajdują się w najbardziej ryzykownym punkcie krzywej wdrożeń. Ukierunkowane i ograniczone w czasie pożyczki, gwarancje i inne instrumenty mogą pomóc prywatnym instytucjom finansowym w inwestowaniu, zdobywaniu doświadczenia oraz dzieleniu ryzyka.

4. Wspieranie badań i rozwoju w celu obniżenia kosztów. Równoległe z redukcją kosztów dzięki korzyściom skali, B+R mają zasadnicze znaczenie dla obniżenia kosztów i poprawy wyników, w tym w przypadku ogniw paliwowych, technologii paliw wodorowych i elektrolizerów. Działania rządu, w tym wykorzystanie środków publicznych, mają decydujące znaczenie w ustalaniu zasad prowadzenia badań, zmniejszając ryzyko i przyciągając kapitał prywatny na innowacje.

5. Eliminacja niepotrzebnych barier regulacyjnych i harmonizacja standardów. Twórcy projektów napotykają na przeszkody, w przypadku których przepisy i wymogi dotyczące pozwoleń są niejasne, nieodpowiednie dla nowych zastosowań lub niespójne w różnych sektorach i krajach. Dzielenie się wiedzą i harmonizacja norm ma kluczowe znaczenie, w tym w odniesieniu do urzędów, bezpieczeństwa i certyfikacji emisji z różnych źródeł. Złożone łańcuchy dostaw wodoru wymagają aby rządy, przedsiębiorstwa, społeczności regularnie zasięgały i wymieniały się opiniami.

6. Zaangażowanie się na arenie międzynarodowej i śledzenie postępów. Wzmocniona współpraca międzynarodowa to wymóg konieczny we wszystkich dziedzinach, a w szczególności w odniesieniu do standardów, wymiany dobrych praktyk i wzajemnego uznawania standardów, a także wspólnej infrastruktury granicznej. Produkcja i wykorzystanie wodoru musi być monitorowane i przedstawiane regularnie w sprawozdaniach, w celu śledzenia postępów w osiągnięciu celów długoterminowych.

Biorąc pod uwagę cele polityki unijnej związanej z neutralnością klimatyczną do 2050 Unia Europejska będzie kierować duże strumienie środków również na realizację strategii wodorowych, które muszą uwzględniać powyższe działania. Jednakże region, bez dużego zaangażowania i wsparcia poziomu krajowego, nie będzie mógł z tych środków skorzystać, a także wspierać należycie sektor badań i edukacji oraz przedsiębiorstw. Ponadto, większość przedstawionych powyżej obszarów, które wymagają działania, aby rozwijać gospodarkę wodorową, jest w gestii władz krajowych. Środki, które może wyasygnować samorząd w ramach regionalnego programu operacyjnego, czy w ramach budżetu własnego nie wystarczą przy inwestycjach na dużą skalę, która niezbędna jest w tym obszarze.

Region musi jednak podejmować działania wspierające transformację gospodarki w kierunku niskoemisyjności. Wykorzystanie technologii wodorowych staje się szansą dla wielkopolskich przedsiębiorstw. Na globalnych rynkach firmy stają przed wieloma wyzwaniami. Produkty stają się coraz bardziej złożone i jednocześnie coraz bardziej zindywidualizowane. Wraz ze wzrostem złożoności, tempa i globalizacji rozwoju technologii, mnożą się wyzwania związane z przekształceniem potencjału technologicznego w zrównoważony sukces biznesowy. Czas wprowadzania nowych produktów na rynek kurczy się, a ich żywotność jest skracana. Badania i rozwój są kosztowne, a zmniejszone budżety uniemożliwiają indywidualnym przedsiębiorstwom samodzielne rozwijanie wszystkich technologii, które mogą być konieczne, aby sprostać przyszłemu rynkowi. Konkurencja jest globalna i ostra, zwłaszcza ze strony krajów, które są zaawansowane technologicznie oraz ze strony tych o niższych kosztach pracy. Coraz częściej bariery wejścia i rozwoju nowych technologii są bardzo wysokie, a państwa dysponują ograniczonymi środkami, które należy alokować w sposób efektywny. Ryzyko, że dzisiejsze zainteresowanie wodorem nie przełoży się na udane wdrożenia, prowadząc do dalszego rozczarowania, jest bardzo realne. To rolę władz krajowych oraz samorządu regionalnego jest działanie w celu uniknięcia takiego scenariusza i wsparcie inicjatyw wykorzystujących potencjał wodoru. Można przyjąć podejście neutralne pod względem technologicznym wraz z pozostawieniem rynkowi decyzji o tym, które technologie zostaną przyjęte. Ogólnie rzecz biorąc, to podejście jest w pewnej mierze rozsądne, ale w przypadku wodoru istnieje wiele mocnych argumentów, aby przyjąć bardziej sprzyjające, wspierające podejście. Przykłady krajów, które już wspierają tę technologię potwierdzają skuteczność podejmowanych działań.

- **Pan Marszałek** powiedział, że dla nas wodór jest atrakcyjny przede wszystkim jako magazyn energii, to jest jego największa zaleta. W zielonych sieciach energetycznych problemem są duże skoki mocy. Dopóki mamy w Europie elektrownie atomowe, konwencjonalne na węgiel brunatny i kamienny, czy duże hydroelektrownie, można sterować procesem zmniejszania i zwiększania mocy w miarę krótkim czasie. Natomiast im będzie więcej zielonej energii w sieci, tym bardziej pojawia się problem amplitudy. W związku z tym dobrze jest mieć jakiś magazyn energii, który pozwałaby te wahania pokryć. Wodór, nie jako paliwo do spalania, ale jako element uruchomienia procesu produkcji energii w ogniwach, to jest największa jego wartość. To jest energia całkowicie czysta, nieemisyjna, jeszcze nieużywana w dużej skali przemysłowej, choć np. Australia planuje produkować duże ilości wodoru, który transportowany będzie statkami, m.in. do Japonii. Wielkopolska koncepcja zakłada scenariusz zastąpienia (w ramach PAK-u) produkcji energii z konwencjonalnych źródeł na energię odnawialną. Na to potrzebne są oczywiście pieniądze. Natomiast wodór poza rolą magazynu energii już dziś napędza lokomotywy, autobusy przyczyniając się do rozwoju ekologicznego transportu.
- **Pan Michał Kurzawski** – Zastępca Dyrektora Departamentu Polityki Regionalnej UMWW – przedstawił zagadnienie neutralności klimatycznej w kontekście kształtowania i wdrażania polityki regionalnej, ujętej w Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku (SRWW 2030), WRPO 2007-2013 oraz WRPO 2014-2020, w przyszłej polityce spójności (WRPO 2021+).

W dokumentach tych, szczególnie w przyjętej 27 stycznia 2020 roku SRWW 2030 oraz projektowanym WRPO 2021+, problematyka Europejskiego Zielonego Ładu jest uwypuklona w wyzwaniach, celach, w tym horyzontalnych, oraz działaniach. Zgodnie z polityką unijną w zakresie neutralności klimatycznej należy dążyć do m.in.:

- 1) maksymalizacji efektywności energetycznej, w tym wspieranie budownictwa zeroemisyjnego,
- 2) maksymalizacji wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE) oraz elektryczności,
- 3) przyjęcia zasad czystej, bezpiecznej i zintegrowanej mobilności,
- 4) konkurencyjności przemysłu i gospodarki o obiegu zamkniętym,
- 5) rozwoju odpowiedniej inteligentnej infrastruktury sieciowej i wzajemnych połączeń,
- 6) wykorzystania zalet biogospodarki.

Wskazane cele polityki unijnej zostaną przedstawione przez pryzmat założeń i realizacji dokumentów strategicznych regionu.

W SRWW 2030 rozwój zrównoważony jest zasadą horyzontalną, co oznacza że realizacja wszystkich działań Strategii przebiega zgodnie z tą zasadą. Spośród 8 wyzwań rozwojowych, pięć z nich dotyczy bezpośrednio neutralności klimatycznej (wzrost konkurencyjności, produktywności i innowacyjności gospodarki, w tym w zakresie ekoinnowacji, poprawa warunków życia z poszanowaniem środowiska przyrodniczego, przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, przeciwdziałanie i zmniejszanie nierówności terytorialnych – problem dekarbonizacji gospodarki wschodniej Wielkopolski i wpływu transformacji energetycznej na życie społeczno-gospodarcze tej części regionu, zwiększenie efektywności zarządzania regionem – w kontekście doskonalenia systemów monitorowania negatywnych zjawisk). Wyzwaniom tym odpowiadają cele strategiczne wraz z kluczowymi inwestycjami (tzw. pakiety działań, jak „Dobra jakość powietrza i czysta energia dla Wielkopolski”, „Nowoczesna gospodarka odpadami”, „Wielkopolski transport zbiorowy”, „Nauka blisko biznesu, biznes blisko nauki”, „Transformacja Wielkopolski Wschodniej”) oraz kluczowe kierunki działań przedstawione m.in. w układzie terytorialnym.

W WRPO 2007-2013 alokacja na działania związane z dążeniem do neutralności klimatycznej jak modernizacja regionalnego układu kolejowego, rozwój taboru kolejowego dla regionalnych przewozów pasażerskich czy rozwój miejskiego transportu zbiorowego wynosiła 149,1 mln euro. Z kolei na działania w ramach OSI III Środowisko przyrodnicze alokacja wynosiła 170,6 mln euro. W ramach WRPO 2014-2020 na działania związane z wytwarzaniem i dystrybucją OZE, efektywnością energetyczną i strategiami niskoemisyjnymi alokacja wynosi 376,2 mln euro, natomiast OŚ IV Środowisko – alokacja 172,0 mln euro. Rozwój regionalny i polityka spójności po roku 2020, koncentrować się będzie na pięciu filarach tematycznych (tzw. Cele Polityki – CP). Wśród nich, w kontekście neutralności klimatycznej, wyróżnić można CP2 – Bardziej przyjazna dla środowiska bezemisyjna Europa, która ma wdrażać porozumienie paryskie; działania w zakresie transformacji sektora energetycznego; inwestycje w OZE i zapobiegające zmianom klimatu. Warunki, konieczne do spełnienia w ramach polityki spójności to:

- wydatki klimatyczne z budżetu UE – przynajmniej 25%, [PE – 30%],
- monitoring wydatków za pomocą tzw. markerów klimatycznych – 3 typy wskaźników określających, w jakim stopniu działania realizują cele klimatyczne:
  - 100% - w stopniu wysokim
  - 40% - w stopniu umiarkowanym
  - 0% - w stopniu nieistotnym,
- cele klimatyczne w podziale na fundusze i programy unijne:
  - najbardziej zielone: WPR, PS i Horyzont Europa
  - 30% środków EFRR (PE – 35%)
  - 37% środków FS (PE – 40%).

Przedstawione założenia polityki klimatycznej będą miały swoje odzwierciedlenie w zapisach WRPO 2021+.

- **Pan Przewodniczący** powiedział, że do tej pory w programie regionalnym mieliśmy wydzieloną część na kwestię środowiskową, na którą były kierowane pieniądze. Oprócz tego mieliśmy sporo projektów, które były finansowane przez nas w zakresie odnawialnych źródeł energii: głównie instalacje fotowoltaiczne, rzadziej wiatraki. Wspieraliśmy projekty parasolowe, które robiły gminy dla swoich mieszkańców. Natomiast w żaden sposób program regionalny nie pozwalał uwzględnić potrzeb dużych firm takich jak chociażby ZE PAK w zakresie ich ewentualnej transformacji technologii wytwarzania energii. Na to potrzeba odrębnych pieniędzy. W Europie rozpoczęła się dyskusja w tym kierunku, zainicjowały ją regiony, które widzą potrzebę i możliwość przejścia z energii węglowej na inne scenariusze. Jest też część regionów, które przeszły już na zieloną energię za własne pieniądze. Ponieważ jednak wciąż ponoszą tego konsekwencje społeczne, choćby w postaci zwiększonego bezrobocia, to chciałyby też skorzystać z dofinansowania w formie swego rodzaju rekompensaty. Jednakże w tym wypadku Komisja Europejska kieruje się bardziej w stronę preferencyjnych kredytów niż dotacji. Jeszcze większe pieniądze planowane są w ramach tzw. Funduszu Sprawiedliwej Transformacji – ok. 7 mld euro, które będą dysponowane do regionów prawdopodobnie przez władze centralne. W kontekście pieniędzy na przekształcenia regionem priorytetowym dla decydentów szczebla centralnego jest Górny Śląsk. W związku z tym istnieje obawa przed marginalnym potraktowaniem pozostałych regionów czyli województw: Dolnośląskiego, Wielkopolskiego, Lubelskiego i Łódzkiego. Na to, w naszym przypadku, nakłada się sytuacja we wschodniej Wielkopolsce. Z jednej strony mamy środowisko pracowników kopalni i elektrowni, a z drugiej coraz bardziej narastający sprzeciw społeczny wobec nowych odkrywek. Mamy więc dwa biegunowe stanowiska i gdzieś należy znaleźć złoty środek, żeby nową perspektywę i scenariusz wypracować, i tym właśnie zajmuje się zespół, którym kieruje Pan Maciej Sytek – pełnomocnik Zarządu Województwa ds. restrukturyzacji wschodniej Wielkopolski.
- **Pan Maciej Sytek** – Prezes Agencji Rozwoju Regionalnego w Koninie – wyjaśnił, że mamy dwa pojęcia, jedno to jest Europejski Zielony Ład, a drugie to Fundusz Sprawiedliwej Transformacji czyli transformacja terenów pogórnich. Region wschodniej Wielkopolski ma duże szanse na dotarcie do celu neutralności klimatycznej w 2050 roku. Jednym z argumentów na powyższe stwierdzenie jest fakt, że do 2030 roku w naszym regionie zabraknie złóż węgla brunatnego, będą zamykane elektrownie i kopalnie, co powoduje już dziś konieczność wprowadzania alternatyw. Planowane

działania alternatywne w naszym regionie to konieczność budowy nowych, ekologicznych źródeł energii, ale jednocześnie zapewnienie zwalnianym pracownikom nowych miejsc pracy. Niezbędne jest wsparcie w postaci odpraw, szkoleń i pomocy finansowej. Nasz plan ukierunkowany jest głównie na energię ze źródeł odnawialnych. Chcemy maksymalnie ograniczyć emisję CO₂ w przemyśle, transporcie i energetyce. Powyższe plany na pewno przyczynią się do realizacji celów neutralności klimatycznej do 2050 roku, a ogromną pomocą dla naszego regionu będzie również wdrożenie odpowiednich narzędzi wsparcia działań służących szybszej realizacji założonych celów np. Fundusz Sprawiedliwej Transformacji. Dotyczy on terenów powęglowych, tam gdzie tak naprawdę najczęściej produkuje się dwutlenku węgla. Idea jest taka, by tereny powęglowe, które będą odchodziły od węgla, przeszły transformację w miarę bezboleśnie. Chodzi też o to, żeby kosztów transformacji nie przerzucać na pracowników. Czyli, by miejsca pracy utracone, zostały przywrócone na nowo. Rok 2050 dotyczy całej gospodarki, a nie tylko przekształceń powęglowych. Komisja Europejska zmierza do tego, by na produktach wytwarzanych w unii znajdował się tzw. ślad węglowy. Chodzi o to by konsument miał świadomość, czy dany produkt wytwarzany jest z brudnej czy czystej energii. Zatem, jeżeli nie będziemy się przekształcali, to nie tylko zagrożone są miejsca pracy w górnictwie, ale zagrożenia przekładają się na całą gospodarkę np. produkcję na eksport. Regiony, które na pewno skorzystają z funduszy Sprawiedliwej Transformacji to Dolny Śląsk, Górny Śląsk i Wielkopolska. Warunek to przyjęcie przez rząd celu neutralności klimatycznej w roku 2050. Jest przeznaczony 7,5 mld euro pieniędzy dotacyjnych i 92,5 mld euro związanych z instrumentami finansowymi, z których będą mogły korzystać duże firmy przed transformacją, ale i te które już mają to za sobą. Ze wspomnianych 7,5 mld euro Polsce przypadnie ok. 2 mld. Do tego rząd zobowiązany jest dołożyć 5 mld euro. Jeżeli ziściłby się ten scenariusz, że Wielkopolska wschodnia dostałaby 1 mld euro, to powstaje pytanie czy jesteśmy w stanie go absorbować jako samorządy, bo potrzebny do tego jest m.in. wkład własny. Pan Prezes powiedział, że ARR od dwóch lat współpracuje z ZE PAK-iem oraz samorządami lokalnymi. Powołane zostało Porozumienie Sprawiedliwej Transformacji, w którego skład wchodzi ponadto związki zawodowe i organizacje pozarządowe. ZE PAK zmienia swoją strategię w kierunku produkcji energii elektrycznej z odnawialnych źródeł, będzie też chciał produkować wodór. Zabiegamy o inwestorów, którzy na tym terenie mogliby działać. Ludzie odchodzący z górnictwa muszą znaleźć nową pracę, co będzie procesem długotrwałym.

- **Pan Marszałek** dodał, iż tereny pokopalniane zostaną wykorzystane pod inwestycje związane z produkcją zielonej energii, które trudno ze względu na ich specyfikę lokować gdzie indziej, mowa tu o farmach wiatrowych czy fotowoltaicznych.
- **Pan Maciej Sytek** powiedział, że restrukturyzacja terenów pogórnicznych stanowi dla samorządów problem nie tylko z uwagi na utratę miejsc pracy ale także z powodu zmniejszenia wpływów do budżetu. Przygotowana została wizja rozwoju tych terenów zaakceptowana przez Komisję Europejską. Opiera się ona na trzech filarach: odnawialne źródła energii i produkcja energii; elektromobilność rozumiana jako pozyskiwanie inwestorów, którzy będą np. produkowali baterie, albo części do wiatraków czy fotowoltaiki; technologie wodorowe, inwestycje w mikro- i małe-przedsiębiorstwa, w taki sposób, żeby tworzyć nowe miejsca pracy. W tej chwili przygotowujemy plan transformacji, czyli mini strategię dla regionu, na co jest czas

do końca roku. Przygotowaliśmy koncepcje, które zostały rekomendowane przez instytucję oceniającą projekty JASPERS.

Konkretne projekty, których realizacja w Wielkopolsce Wschodniej już została rozpoczęta:

- Projekt pt. „Usługi rozwojowe dla subregionu konińskiego” w ramach poddziałania 6.5. WRPO,
- Projekt pt. „Dobre kwalifikacje – lepsza przyszłość” w ramach poddziałania 8.3.2 WRPO na kwotę dofinansowania 5,7 mln zł,
- Projekt „Budowa i promocja marki: Wielkopolska Dolina Energii”,
- Projekt Jeremie2.

Projekty/inwestycje, które powinny zostać zrealizowane przy uwzględnieniu wsparcia finansowego:

- Zielone wsparcie finansowe dla firm oraz sektora publiczno-prywatnego,
- Regionalny zintegrowany zielony transport publiczny,
- H2LAB – technologie wodorowe,
- Klaster Zielona Energia – Konin,
- Energia z Natury – pompy ciepła wraz z systemem fotowoltaicznym na Obiektach użyteczności publicznej,
- Zielony szlak turystyczny Wielkopolski Wschodniej,
- Kultura postindustrialna,
- Ośrodek Technologii Energetycznej w Kleczewie,
- Zagospodarowanie terenów pogórnicych na cele rekreacyjno-sportowe,
- Budowa farm fotowoltaicznych na rekultywowanych terenach (ZEPAK),
- Przebudowa kotła węglowego na kocioł do wyłącznego spalania biomasy (ZEPAK),
- Budowa magazynu ciepła dla potrzeb ogrzewania Miasta Konina (ZEPAK),
- Budowa farm wiatrowych na terenach rekultywowanych (ZEPAK),
- Budowa magazynu energii dla potrzeb OZE powstających na terenach ZE PAK (ZEPAK),
- Budowa centrum logistycznego wraz z budową farm fotowoltaicznych na dachach (ZEPAK),
- Budowa infrastruktury do wytwarzania, magazynowania oraz dystrybucji wodoru (ZEPAK),
- Produkcja paneli fotowoltaicznych wytwarzanie elementów do montażu oraz montaż instalacji fotowoltaicznych (ZEPAK),
- Geotermia Konin-Turek-Koło.

Dla Wielkopolski najistotniejsze w tej chwili jest to czy będzie mogła korzystać z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji dlatego, że w najlepszym scenariuszu w 2030 roku w zagłębiu konińskim skończy się węgiel, a w złym scenariuszu już w roku 2025.

- **Pan Przewodniczący** zauważył, że z dwóch skrajnych koncepcji coraz mniej na sile zyskuje tworzenie nowych odkrywek, a coraz bardziej eksploatacja tego co już jest – a i to jest oprotestowywane przez środowiska proekologiczne. Ciśnienie w tym kierunku będzie coraz większe i siłą rzeczy politycy zapewne będą tej presji ulegać. Zatem powstanie swego rodzaju balans między najbardziej ambitnym scenariuszem, a tym, który zakłada osłonę dotychczasowych relacji społecznych i gospodarczych. Temat jest poważny i warto się nad nim pochylić.

- **Pan Jacek Silski** – Konfederacja „Lewiatan” – wskazał, iż wszystko co się już stało w Europie grozi tym, że nasz przemysł, mimo iż jest bardzo dobry, może za parę lat okazać się gorszy bo niezgodny z propagandą ekologiczną. Stoimy więc jako pracodawcy oraz samorząd przed wielkim wyzwaniem konkurencyjnym. Niezależnie od poglądów trzeba w tą transformację wejść, bo od tego może zależeć przyszłość gospodarki, przyszłość biznesu. Natomiast odnośnie Konina, to wszyscy powinniśmy się zaangażować, zastanowić, jak wesprzeć te procesy, żebyśmy efektywnie przygotowali się do nieuniknionych zmian.
- **Pan Antoni Odzimek** – Związek Rzemiosła Polskiego – powiedział, że bardzo ważne są pytania postawione w piśmie sygnowanym przez Ministra Klimatu oraz Przewodniczącego Rady Dialogu Społecznego. Zadeklarował, że do tych pytań Wielkopolska Izba Rzemieślnicza przygotowuje odpowiednie stanowiska.
- **Pan Jarosław Lange** – NSZZ „Solidarność” – stwierdził, iż ludzie rozsądni chcą żyć w środowisku czystym, to nie podlega dyskusji. Kłopotem jest, jak do tego dojść w sytuacji transformacji układu. Perspektywa 2050 nie jest odległa patrząc w kontekście rewolucji energetycznej, bezpieczeństwa energetycznego państwa czy regionu. Wydaje się jednak, że środki dedykowane w poszczególnych budżetach nie będą wystarczające, by zamienić produkcję brudnej energii na czystą. A jeżeli tak, to skądś trzeba będzie te pieniądze dołożyć. A jeżeli nie będzie skąd, to po roku 2050, by działać zgodnie z przepisami unijnymi i nie narażać się na kary, trzeba będzie tą czystą energię po prostu kupować. W konsekwencji nastąpi zwiększenie kosztów energii elektrycznej, co przełoży się adekwatnie na każdą sferę życia. Pytanie zatem, czy jesteśmy w stanie dokonać przez 30 lat takiej transformacji. Czy nie będzie tak, że koszt tego procesu ostatecznie przerzucony zostanie na barki firm, a w konsekwencji pracowników. Mówca zaproponował, by wykonać rzetelną i dokładną analizę, ile tak naprawdę potrzeba środków, by taką transformację wschodniej Wielkopolski dokonać. Bo jeżeli się okaże, iż Wielkopolska dostanie miliard euro, a potrzeba np. 7 miliardów, natychmiast oznacza to, że różnica kwoty spadnie na barki przedsiębiorstw, pracowników, a zatem społeczeństwa, co pogorszy jakość ich życia. Coraz więcej firm produkujących prąd zastępuje węgiel gazem. Ale gaz nie jest elementem promowanym przez Unię Europejską. Dzisiaj passe jest węgiel, ale już niebawem passe będzie gaz.
- **Pan Witold Solski** – Związek Przedsiębiorców i Pracodawców – powiedział, że powinniśmy zapomnieć o etykietach różniących nas światopoglądowo i podejść do sprawy w sposób jednoznaczny. Wcześniej warto jednak zastanowić się, czy powinniśmy traktować temat transformacji energetycznej w sposób bezkrytyczny i bezalternatywny. Czy w perspektywie 30 lat nie będzie tarć i wewnętrznych napięć społecznych zmierzających do ochrony interesów poszczególnych państw.
- **Pan Zbyszko Pawlak** – Business Centre Club – zadał pytanie czy PAK jako wytwórca energii zrobił kalkulację kosztów przekształcenia się na wytwarzanie energii czystej? Podkreślił również, że warto pogłębić proces informacyjny i objąć jego zakresem całe społeczeństwo, bo np. kwestia śladu węglowego i związanej z nim konkurencyjności towarów nie istnieje jeszcze w powszechnej świadomości. Drugi postulat dotyczy publikowania w jednym miejscu przytoczonych wcześniej projektów przekształceniowych zarówno tych zgłaszanych, jak i zatwierdzonych do realizacji. Wszystko to w celu promowania idei czystej energii, zwiększania świadomości

społecznej, partycypacji obywatelskiej w całym procesie, a także wymiany koncepcji i doświadczeń.

- **Pan Witold Solski** zauważył, że podane wcześniej kwoty dotacji wyglądały na duże, ale kiedy się je podzieli na 100 tys. osób zatrudnionych w branży to wychodzi po 300 tys. dotacji na osobę. Wiadomym jest, że za taką kwotę nie da się zbudować nowego trwałego miejsca pracy. Powinniśmy równocześnie rozmawiać o czymś takim jak doktryna państwa. Zastanowić się w jakiej dziedzinie Polska będzie się specjalizowała w międzynarodowym podziale pracy i tę dziedzinę konstruować i wokół niej budować miejsca pracy.
- **Pan Michał Kurzawski** powiedział, że z tego co mu wiadomo, ZE PAK określił koszt transformacji zakładu na 2 mld euro.
- **Pan Krzysztof Malecki** – Forum Związków Zawodowych – powiedział, że istotne są kwestie osłonowe dotyczące regionu konińskiego i jego pracowników, których ilość szacowana jest nawet na 40 tys. osób. Sama fotowoltaika nie stworzy wystarczającej ilości miejsc pracy, ale jeśli branża produkcji energii ze źródeł odnawialnych będzie się dywersyfikować, to może uda się pokryć zapotrzebowanie na pracę dla osób przekwalifikowanych. Szkoda, że okrywka Ościsłowo nie będzie tym buforem, gdyż wszystko wskazuje, iż do jej uruchomienia raczej nie dojdzie. Zaproponował, by na bazie dzisiejszego posiedzenia prezydium WRDS wypracować wnioski i udzielić odpowiedzi na pytania zawarte w przedmiotowym piśmie. Można się oprzeć nie tylko na opracowaniach Urzędu Marszałkowskiego ale też na wypracowanych w zeszłym roku wnioskach dotyczących regionu wschodniej Wielkopolski. Mało też było mowy o smogu w kontekście omawianej neutralności klimatycznej. Mówca zauważył też, że potencjał energetyczny Niemiec jest wielokrotnie większy niż Polski. Ale paradoksalnie fakt, że jesteśmy energetycznie mniej rozwiniętym krajem, może sprawić, że łatwiej tę transformację energetyczną przejdziemy.
- **Pan Jarosław Lange** zwrócił uwagę, że bardzo mocno koncentrujemy się na wschodniej Wielkopolsce, co naturalne. Ale nie mniej ważnym tematem jest spalanie paliwa w domowych piecach grzewczych przez mieszkańców. Jednostki samorządu terytorialnego próbują działać w tej kwestii ale brakuje środków. Sieci gazowe też nie zawsze funkcjonują w mniejszych miejscowościach. Ważna jest też edukacja społeczna w tym zakresie. Natomiast rzeczą najważniejszą jest próba określenia wysokości środków potrzebnych Wielkopolsce, by na przestrzeni 30 lat skutecznie dokonać transformacji.
- **Pan Jacek Silski** ponownie zaapelował o stworzenie regionalnego smogowego numeru alarmowego, na który można by zgłaszać zaobserwowane nadużycia w tym zakresie.
- **Pan Marszałek** powiedział, iż termin plenarnego spotkania, zależnie od rozwoju sytuacji, lokowany będzie raczej po świętach, bardziej pod koniec kwietnia. Można też zakładać wariant pesymistyczny. Dlatego dobrze byłoby po tym spotkaniu, po przesłaniu pełnej wersji pisma, aby poszczególne organizacje spróbowały odpowiedzieć na zawarte pytania. My z kolei spróbujemy te informacje zestawić tworząc materiał prezentujący nasze wspólne stanowisko, a jeśli będą rozbieżne, to różne stanowiska. Można by wówczas taki materiał przekazać do Rady Dialogu Społecznego oraz Ministerstwa Klimatu niejako w miejsce plenarnego spotkania. Natomiast jeśli sytuacja pozwoli, będzie on zaprezentowany na spotkaniu pod koniec kwietnia, oczywiście jeżeli wnioskodawcy z uwagi na epidemię podtrzymają wolę spotkania

w zbliżonym terminie. Odnosząc się do wspomnianych wcześniej wątków Pan Marszałek zgodził się, że dobrze jest mieć analizę kosztów. Ale obecnie sytuacja jest taka, że budżet europejski, który ma w jakiś sposób wziąć na barki część kosztów transformacji, jest budżetem dużego konfliktu. Jest to budżet nowych, ambitnych celów, z których nikt nie chce zrezygnować. Jest w nim ochrona granic, rozbudowa służb specjalnych zajmujących się m.in. kwestiami terroryzmu, wspólna polityka obronna czy inne cele wspólnotowe, które dotychczas nie były realizowane, lub były częściowo. Wszystko to generuje koszty, na które nie ma dodatkowych pieniędzy, co powoduje nerwową atmosferę. Próba szukania tych pieniędzy odbywa się kosztem polityki spójności, z której finansowany jest nasz rozwój, zresztą i tak w stopniu niewystraszającym, bo gdybyśmy chcieli dogonić cywilizacyjnie kraje zachodniej Europy to kwota 10 mld euro jaką otrzymamy w perspektywie najbliższych 7 lat powinna być co najmniej 5 krotnie większa. W grę wchodzi też duża polityka, bo z jednej strony jesteśmy skłonni te scenariusze przyjmować, a z drugiej wskazujemy, że realne koszty tych przemian są dużo większe. Biorąc pod uwagę Niemcy, to z jednej strony mają silne polityczne i doktrynalne cele likwidacji działania elektrowni atomowych, a z drugiej wiedzą, że bez stabilnych, konwencjonalnych źródeł energii pozostaną bezbronni wobec wahań rynku. Podobnie różnie to wygląda na przykładzie konkretnych landów. Nie wszystkie równo dążą do wytwarzania czystej energii, np. gospodarka energetyczna na terenach dawnego NRD nadal oparta jest o wydobycie i spalanie węgla brunatnego. Jednakże transformacja wydaje się nieunikniona, 30 lat to niewiele, a głosów spowalniających ten proces coraz mniej. Wszystko też wskazuje, że gospodarka będzie ograniczała liczbę pracowników, choćby przez perspektywę scenariuszy rewolucji przemysłowej 4.0, czy też inne rozwiązania. Z drugiej strony nie wiemy do końca jak rozwój rynków pracy będzie wyglądał w warunkach recesyjnych, które mogą nastąpić. Wydaje się, że trudno będzie przestawić mentalność społeczeństwa wschodniej Wielkopolski, które bardzo mocno przyzwyczyło się do określonej sytuacji rynkowej, co może stanowić problem w odnalezieniu się w nowej rzeczywistości pracowniczej. Odnośnie smogu, to rzecz nie dotyczy tylko wymiany pieców grzewczych czy metod palenia, bardziej chodzi o ubóstwo energetyczne, które dotyczy sporej grupy osób, które nie będą chciały ponosić wyższych kosztów uzyskania ciepła. Brak budowy w Polsce elektrowni atomowej też utrudnia stabilność energetyczną kraju.

Pan Przewodniczący podsumowując zaapelował o przygotowanie odpowiedzi na pytania dotyczące neutralności klimatycznej regionu, a także przekazanie członkom prezydium omawianych na spotkaniu prezentacji.

Oprac. Biuro Obsługi WRDS w Poznaniu
Protokolant: Przemysław Belka

Marek Woźniak

Przewodniczący
Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego
w Poznaniu